

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All Questions are compulsory.
  2. All Question carry equal marks.
  3. Figures of the right indicate marks to a sub question.

Q.1 Attempt Any Two of the following

- a) What is federation? Explain how Indian Constitution is a centralist constitution. 10
- b) Evaluate the financial relations between the Centre and States. 10
- c) Elaborate on the causes of State autonomy movements in India. 10

Q.2 Attempt Any Two of the following

- a) Comment on the features of BJP. 10
- b) Write briefly on – 'Shivsena' and 'DMK'. 10
- c) Analyze the 1991 Lok Sabha elections. 10

Q.3 Attempt Any Two of the following.

- a) Give the details of constitutional provisions for the caste based reservations. 10
- b) What are the causes of rising communalism in India? 10
- c) Do you think that women's reservation has helped to increase women's participation in politics? 10

Q.4 Attempt Any Two of the following.

- a) What is criminalization of politics? Suggest measures to check. Criminazation of politics. 10
- b) What are the causes of rising Naxalism in India? 10
- c) Discuss the changing nature of terrorism. 10

Q.5 Attempt Any Two of the following.

- a) Discuss the arguments in favors of smaller States. 10
- b) Write briefly on 'Indian National Congress'. 10
- c) Explain the methods to deal with insurgency in India. 10

[वेळ : तीन तास]

[गुण: १००]

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ३) उजवीकडील अंक उपप्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

प्रश्न.१ खालील पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

- अ) संघराज्य म्हणजे काय? भारतीय राज्यघटना कशा रितीने केंद्राकर्षी आहे ते स्पष्ट करा. १०
 ब) केंद्र व राज्यांतील वित्तीय संबंधांचे मूल्यमापन करा. १०
 क) भारतातील राज्यांच्या स्वायत्तता चळवळीची कारणे विशद करा. १०

प्रश्न.२ कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

- अ) भारतीय जनता पक्षाची विशिष्ट नमूद करा. १०
 ब) थोडक्यात लिहा - शिवसेना व द्र. मु. क. १०
 क) १९९१ च्या लोकसभा निवडणुकांचे विश्लेषण करा. १०

प्रश्न.३ कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

- अ) जातीवर आधारित आरक्षणाच्या राज्यघटनेतील तरतुदीची विस्तृत माहिती लिहा. १०
 ब) भारतातील वाढत्या जमातवादाची कारणे कोणती आहेत? १०
 क) 'स्त्रियांना मिळणाऱ्या आरक्षणामुळे स्त्रियांचा राजकारणातील सहभाग वाढला आहे' असे तुम्हाला वाटते का? १०

प्रश्न.४ कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

- अ) राजकारणाचे गुन्हेगारीकरण म्हणजे काय? राजकारणाचे गुन्हेगारीकरण नियंत्रणात आणण्यासाठी उपाय सुचवा. १०
 ब) भारतातील वाढत्या नक्षलवादाची कारणे कोणती आहेत? १०
 क) दहशतवादाच्या बदलत्या स्वरूपाची चर्चा करा. १०

प्रश्न.५ कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

अ) लहान राज्यांच्या समर्थनार्थ असलेल्या युक्तीवादांची चर्चा करा.

१०

ब) थोडक्यात लिहा - भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेस.

१०

क) भारतातील बंडखोरी आठोक्यात आणण्यासाठी पद्धतींची चर्चा करा.

१०